

ПАВЕЛ ВЕЖИНОВ
ЗАД СТЕНИТЕ
РАЗКАЗ НА ЕДИН СТАР ЕРГЕН

chitanka.info

Когато Антоанета се омъжи съвсем неочаквано за архитект Лазаров, всички в нашето учреждение се изненадаха. Както обикновено, започнаха разговори на ухо по коридорите, дребнички сплетни в стола, одумки и предположения. Само за няколко часа цялото това шумно, скучаещо население се раздели на два непримирими лагера: едните казваха, че тя в никакъв случай не го заслужава, другите категорично твърдяха, че той не може да стъпи и на малкия ѝ пръст. По съвкупност общото впечатление като че ли беше неблагоприятно — „Не си подходжат!“. Що се отнася до мен, аз бях от малцината, които се зарадваха — главно за Антоанета.

Защо пък да не си подходжат?

Антоанета беше хубава жена — даже много хубава. Макар да бе надхвърлила трийсетте години, фигурата ѝ беше тъничка, стройна, някак по младежки запазена. Нещо много мило, открито и честно имаше в израза на лицето ѝ — правилно построено лице с приятни черти. И мъчно човек можеше да забрави очите ѝ, щом веднъж ги е виждал — кафеникави, малко късогледни, но необикновено меки и нежни.

И архитект Лазаров беше хубав мъж — от ония, които събират женските погледи, където и да се появят. Никак не разбирам какво значи мъжки чар — нямам орган, с който да възприема туй нещо, което, изглежда, на мен съвсем ми липсва. За мъжкия чар винаги съм съдил от жените и техните мнения и понякога здравата съм се слисвал. Но за архитект Лазаров спокойно бих могъл да кажа, че наистина притежава нещо подобно. Той е доста висок, очите му са много тъмни, кожата малко бледа, устните едри, корави, много добре изрязани. Без съмнение, той е най-добре облеченият мъж в нашето учреждение неговата елегантност е доста съдържана, безукорна, бих казал, налага се някак неуловимо, без да крещи или да предизвиква. Самият той е също така съдържан и сериозен човек — качество, с което не се отличават истински умните хора, но за него бях готов да се закълна, че е наистина умен. Често сме били заедно на маса той не говори много, но по късите му иронични забележки ми е ставало ясно, че умее да преценява и хората, и техните слабости.

Какво има тук да не си подходжат?

Някои смятаха, че не си подходжат по възраст. Наистина двамата са връстници — завършили са един и същи курс по архитектура. И в

интереса на истината трябва да кажа, че нейното лице, ако не увехнало, е някак леко посърнало — без оня вътрешен блясък и преснота на кожата, които носят най-неподправения чар на всяка жена. Вие сами сте виждали — такава посърнала и потъмняла кожа обикновено имат ония жени, които живеят без радост и гледат с унил и безнадежден поглед на своя живот. За кожата на жените аз си имам своя теория, лишена май от научна стойност, но затуй пък съвсем достоверна, тъй като никога досега не ме е излъгала: тя блести и грее не когато е добре гледана, а когато има кой силно да я харесва. Бях сигурен, че след женитбата Антоанета ще се освежи и засияе като момиче.

Все пак въпреки моите уговорки — взните като че ли натегнаха малко в полза на хубавия млад архитект. Разбира се, бих могъл да защита Антоанета с нейния прекрасен характер. Не, няма да го направя — всички ще кажат, че съм наистина старомоден стар ерген. Ще се позова на нещо друго — съвсем модерно и съвременно. Антоанета е един от най-добрите архитекти в дирекцията, нейният изящен вкус и богато въображение неведнъж са ме смайвали и очаровали. Но тя беше винаги много скромна и тиха, никога с нищо не се натрапваше. Наистина нейната дарба се признаваше от всички, но някак безгласно, безшумно, без аплодисменти, както става обикновено при всички истински големи, скромни таланти. В дирекцията имаше бездарници и претенциозни кресльовци с много по-голяма известност от нея. Не казвам, че архитект Лазаров беше от тая пасмина. Той беше много трудолюбив и способен архитект, но талант не беше...

Не, наистина не беше...

Май че отново наруших взните на равновесието — тоя път в полза на Антоанета. Пък мнозина, за мое учудване, точно за това се залавяха. Не можело жената да стърчи над главата на мъжа — мъжът трябвало да стърчи над жената. По-глупава теория от тая рядко съм чувал. Точно обратното — при най-здравите семейства, които съм виждал, винаги е било така — жената, макар и мъничко, е превъзхождала мъжа. Няма тук нищо за чудене — на естествените центробежни стремежи у мъжа по отношение на брака винаги трябва да се противопостави достатъчна центростремителна сила, за да има хармония в семейството.

Но най-уязвима беше Антоанета в устата на клюкарите по отношение на своето семейно положение. Тя беше разведена преди шест години и сега имаше десетгодишно момче на име Виктор. Нейният бивш мъж, когото лично познавах, бе заминал за странство и бе станал там знаменитост, която и ние често славословехме. Антоанета живееше със сина си в чудесен апартамент, който бе останал наследство от баща ѝ, един от най-известните столични архитекти на времето. Ето ви сега пък плюс. Но клюкарите не му обръщаха особено внимание. Те твърдяха, че в наше време такъв хубав мъж с такава чудесна професия може да си намери, каквато иска, жена, и то без дете. Щом тъй или иначе трябва да се гледа дете, нека то поне да бъде свое.

В тоя, както виждате, доста сложен случай аз смятах, че никой от двамата не се е излъгал. Всъщност и двамата печелеха, тъй като по някакъв особен начин се допълваха един друг.

Както трябваше да се очаква, инициативата бе взел младият архитект. Това стана на нашата учрежденска забава по случай празника на Октомврийската революция. Много добре помня тая чудна вечер, защото излязох по-рано и до късна нощ се разхождах по улиците. Като стар ерген имам тоя навик — изчезвам внезапно, без никой да забележи моето изчезване, ходя по големите, светли булеварди, зяпам дърветата и небето, мисля. Но тая нощ бе някак необикновена. Времето бе много топло за началото на ноември, а на всичко отгоре бе паднала рядко гъста, млечнобяла мъгла, толкова непрогледна, че едва налущквах улиците. Препълнените тролеи се движеха съвсем бавно и непрекъснато звъняха — като кораби, които се обаждат тревожно един на друг в мъгливите морски заливи. Колкото и силно да блестяха лампите, около тях се образуваха само млечни сияния — все по-бледи и по-бледи в далечината — докато се превърнат в нежно светещи ленти. Отвсякъде чувах гласове, много гласове, весели и оживени, разтревожени и търсещи се, чувах стъпки, чувах песни и смехове, но хора не виждах. Впрочем видях само един младеж с разкопчан шлифер, едър, рус, весел, почервенял от виното — видях го, защото бе осветен от фаровете на леката кола, която той водеше пешком в мъглата. Но и тя изчезна, останаха само стъпките, гласовете и веселите, малко безсрамни смехове на жените, които знаеха, че сега никой няма да ги види. Чувствувах се сам тая нощ, сам като никога, но

не бях нещастен. Радваше ме веселието на хората, съзнанието, че тоя велик празник е станал техен собствен. Винаги се радвам, когато чувам смехове и когато виждам хора, които се веселят — където и да става туй. Не мога да понасям чуждите болки, униженията, сълзите. Те ме карат неизмеримо да страдам.

Да, много добре си спомням, че на забавата те танцуваха няколко пъти заедно. И сега виждам нейното лице с леко повдигната нагоре малка брадичка, дългите мигли. Тя се усмихваше. По-право, усмихваше се лицето ѝ, устните ѝ, но очите ѝ не се усмихваха. Те не бяха тук, те бяха някъде далече — може би при нейния син, който бе останал сам. Това ме натъжи, аз въздъхнах и отидох в бюфета.

Нашият бюфетчия бай Стефан се отличава от всички други казионни бюфетчии по това, че приготвява и коктейли по някакви лично свои доста съмнителни рецепти. Червената помия, която той ми поднесе, имаше невероятния вкус на коняк и пюре от червени домати, но затова пък беше доста силна. След като изпих три чаши, в бюфета влязоха Антоанета и архитектът. Забелязах, че сега погледът ѝ бе оживен, а зъбите ѝ просто блестяха.

— Какво пиеш? — попита ме той фамилиарно, като погледна в чашата ми.

— Бакарди...

— Охо! — възкликна той.

И Антоанета погледна любопитно в чашата ми.

— Хари Морган е пиел бакарди, помниш ли? — каза тя.

— Да — отвърна той, но по лицето му личеше, че надали знае кой е тоя Хари Морган.

Двамата отидоха до бюфета и бай Стефан услужливо им поднесе своето кръгло, безкосмено лице с жълти очи.

— Две бакарди — поръча небрежно архитектът. — С лед...

— С лед!... — повтори с готовност бай Стефан.

А на мен го носеше без лед, мошеникът. Има хора, които умеят да искат, и има хора, които не умеят. Аз съм от вторите. Забелязах, че двамата изпиха чашите си до край и отново отидоха в залата. Обзе ме лека тревога за Антоанета. Знаех, че тя не е свикнала с алкохол, особено пък в такава гадна смесица. Ех, по дяволите, какво може да ѝ се случи? В най-лошия случай това, което и без друго ѝ е нужно.

Те излезли от забавата малко след мен. И тях ги обгърнала тая гъста като пушек, топла мъгла, която не правеше да смъдят очите ти, която не те принуждаваше да закопчаваш шлифера си. Дълго ходили по улиците, които им се стрували така непознати, сякаш били в някакъв далечен, южен град. В мъглата дърветата им приличали на бели слонове, къщите — на губернаторски дворци, тролите — на речни трамваи по тъмните канали на града. По едно време мъглата така се сгъстила, че объркали пътя. Той я държал подръка, защото се страхувал, че може да я загуби, и тя била съгласна, защото знаела, че никой няма да я види. По едно време се опомнила на тясно дървено мостче над Перловската река. Мъгла имало под тях, над тях, навсякъде, сякаш плували като насън из облаците. Опомнила се, защото ръката му била на рамото ѝ, тежала и парела там, сякаш била сгрявана от десетки реотани.

— Антоанета — казал той тихо, — искаш ли да се омъжиш за мене?

Тя погледнала слисано, почти в упор, сериозното му лице.

— Не се шегувай — казала тя.

— Не се шегувам... И прости ми, че не ти говоря за чувства... Ние се познаваме толкова отдавна, толкова дълго време сме работили заедно, че ако ти заговоря изведнъж за чувства, ще ти прозвучи като лъжа.

Тя го погледнала отново — лицето му било наистина мило и сериозно. Тя помълчала.

— Като момиче мечтаех да се омъжа за човек, когото безкрайно, завинаги да обичам — казала тя, — И сега понякога си мечтая, много рядко, но за мъж, който силно ще ме обича...

— Аз наистина те обичам, Антоанета — казал той меко. — И не мисли, че това ми е хрумнало тая вечер... Много дълго време съм те наблюдавал, много съм мислил преди да стигна до това решение...

Мъглата внезапно се вдигнала — подета от някакво въздушно течение навярно. Тя видяла изведнъж тъмната трева на дъното на канала, някаква стара захвърлена кофа, жалката черна вода в тясното каменно корито. Ръката му все още парела на рамото ѝ, но сърцето ѝ било студено.

— Да не говорим повече за това! — казала тя.

И наистина той не споменал нито дума повече. Едва когато я изпратил до пътната врата, отново проговорил:

— Ще чакам твоя отговор...

— Добре — каза тя.

— ... Марине.

— Марине — произнесла тя за пръв път от десет години малкото му име.

Не ме поканиха на сватбата, която стана десетина дена след туй, макар да бяхме близки с Антоанета. Никой не кани на сватба стари ергени. Впрочем канят, когато са смешни, бърбиви или глупави, за да си правят шеги с тях. Но аз не съм такъв човек. Аз съм мълчалив, но това не е най-лошото. Кой знае защо, като пийна малко повече, започвам да си въобразявам, че съм някакъв справедливек, който е длъжен да говори откровености. А моите откровености често пъти са такива, че някои хора са ме намразвали за цял живот. Никак не обичам тая моя слабост, но какво да правя — изглежда, че всеки човек си има по някаква лоша мания. Не се разсърдих, че не ме поканиха. Никой не кани човек като мене на веселба, която трябва да мине гладко и весело.

През следната седмица, верен на моята теория, аз наблюдавах внимателно кожата на Антоанета — чаках да се появи по нея тайното писмо на щастието. И не чаках дълго. Лицето ѝ постепенно се избистри, кожата ѝ стана гладка, еластична, свежа. Веднъж ме настигна на улицата, хвана ме подръка и ме помъкна. Никога преди това не беше го вършила. Аз се направих на разсеян — уж нищо не виждам и нищо не разбирам, — но дълбоко в душата си неизмеримо се радвах, че това мило същество е намерило своето щастие.

— Е, как е, върви ли? — попитах аз уж равнодушно.

Това, изглежда, я обиди.

— Върви как да е — каза тя. — Макар на някои хора да не им е приятно...

— Не съм от тях — казах аз.

— Разбира се, че не си! — осъзна се тя най-сетне и дори ме притисна с лакътя си.

През следния месец, успокоен за нея, пък и унесен в свои грижи, я позабравих. И архитектът не се мяркаше пред очите ми. И двамата се бяха отписали от стола, хранеха се изглежда, вкъщи. Каква ли готвачка е тая моя Антоанета, да не вземе да се изложи още от началото пред

мъжа си? Но не се безпокоях особено, знаех си, че умният човек може да се справи с всичко, освен с простака, разбира се.

Но веднъж я срещнах случайно в коридора и едва ли не трепнах. Лицето ѝ отново бе потъмняло и посърнало, макар и не така, както беше в началото.

— Тони, какво ти е? — възкликнах аз.

Тя ме погледна учудено:

— Нищо!...

— Да нямаш никакви неприятности.

— Не!... Защо? — попита тя подозрително и погледът ѝ беше лош в тоя миг, наистина лош.

— Не, просто тъй — питам — измърморих аз и побързах да се отделя.

От тоя ден я наблюдавах тайно, когато случайно я срещнех. Минавах седмица след седмица, месец след месец. Кожата ѝ ставаше все по-мъртва и което е още по-лошо — погледът ѝ сякаш угасваше, изчезваха от него и последните искрици на радостта. Какво ставаше с нея? С архитекта във всеки случай нищо не ставаше — той беше все така грижлив, внимателен, безукорен, все така спокоен и уравновесен, сякаш в дома му нищо не се бе случило.

Или пък не разбираше?... Не, не може да бъде!...

А защо да не може? Понякога тия млади хора са слепи като къртици... Понякога те така втрещено се заглеждат в себе си, че нищо друго не виждат... Много ми се искаше да поговоря с Антоанета, но не смеех. Спираше ме нейният неприязнен поглед от последния разговор, пък и изобщо мразя, когато хората се вмесват неканени в чужди работи, пък макар за добро.

Най-после един ден тя дойде при мене, плака дълго и всичко ми разказа.

Ще ви го разкажа и аз — накратко. Признавам, че не съм безпристрастен в тая история и поддържам страната на Антоанета. Затуй, за да бъда обективен, ще ви предам само фактите, като се въздържа от коментари.

И тъй, отначало всичко вървяло добре — дори много по-добре, отколкото тя очаквала. Но след една седмица той ѝ казал малко намръщено:

— Антоанета, не може да караме повече тъй!... Парите у нас се харчат съвсем без сметка!... В края на краищата трябва да въведем някаква система...

Неговата система се състояла в туй — всички общи разходи в къщата да се делят на три — колкото хора живеели в тоя дом. Архитектът педантично до стотинка делял всичко на три — и разходите за храна, и таксата за електричество и вода, и разноските за парното отопление, дори портиерските пари. Само данъка за апартамента тя платила сама изцяло, тъй като апартаментът, нали, бил не негов, а неин. В редките случаи, когато отивали тримата на ресторант, той плащал само своята сметка, като си прибирал рестото назад — просто до стотинка.

Отначало това я поразило. Не бил въпросът за парите — пари тя имала достатъчно за себе си и детето, — но за човека. След това, като поразмислила, решила с прощаващото сърце на добрия човек, че като живееш с някого, трябва не само да се радваш на добрите му страни, но да търпиш и лошите, та макар да са такива жалки, каквито са егоизмът и скъперничеството. Тя наистина прощавала, но и радостта започнала да изчезва от сърцето.

Но бедите не свършвали дотук. С детето той се държал коректно, възпитано, но студено. За нещастие, освен другите слабости той имал още една — крайно досадна. Неговият педантизъм надминавал всякакви граници, той не позволявал нищо да се пипа в кабинета му — дори най-малката му незначителна вещ. Но детето си е дете — можеш ли всичко да му втълпиш, можеш ли да го следиш на всяка крачка. Понякога то ту взимало лулата, ту премествало с две педи големия глинен пепелник. Именно на тая почва между двамата избухнала потайна война — студена и мрачна от страна на архитекта. Антоанета тайно се косяла, карала се всеки ден на момчето си, най-после му забранила да влиза в кабинета на своя отец. И въпреки това почти през ден все нещо се случвало, все повече се озлобявал нейният съпруг.

В последно време Виктор се разболял от ангина — при това в доста тежка форма. Архитектът като че ли се поуспокоил — нямало вече кой да пипа проклетите му предмети. Докато детето било болно, той нито веднъж не попитал как върви болестта му, имат ли нужда от някаква помощ. Изглежда, просто се радвал, че то е болно, не му се искало да оздравее. Цяла седмица двамата съпрузи живеели в мир, без

дрязги — най-тежкия и безрадостен мир, който може да има в едно семейство. Когато най-после разбрал, че детето оздравяло, лицето му сякаш лекичко потъмняло. Това било най-тежкият удар за Антоанета.

А на всичко отгоре здравето на Виктор много бавно се възстановявало. Макар да нямал температура, той все още лежал — някога по цели часове, съвсем самотен, тъй като майка му отново тръгнала на работа. И вие можете да си представите едно самотно момче, което лежи в стаята си в студения и мрачен мартенски ден. Вече не е дете да му купиш играчки, малко е още, за да чете книги. То скучае, мисли, търси да намери най-малък повод, за да се поразсее, докато дойде майка му. Едва тогава почва животът — тя ще го погали, ще го нахрани, ще му прочете със своя мек, приятен глас някоя приказка. Но самотата страшно му тежала, така както може да тежи само на едно дете.

А преди два дни станало нещо съвсем непоносимо.

Архитектът имал фотографически апарат. Той висял на ремък в кабинета му върху рогче на дива коза. Неведнъж момчето обикаляло около тоя тайнствен съблазнителен фотографически апарат, неведнъж мечтаело да го пипне с ръката си. В тоя безкраен, сив, тъжен следобед, който така мъчително отронвал минута след минута, то най-сетне не издържало — станало, както си било босо и по пижама, отишло в кабинета и свалило апарата от рогчето. Нали не е страшно това, че е пипало, важното е да го остави в същото положение. Детето отворило апарата, дълго разглеждало обектива, визьорите, различните странни и тайнствени части. Това траяло часове, които то просто не разбрало кога отлетели.

Антоанета се върнала първа от работа. Направили й впечатление боязливият вид на момчето, неговите уплашени очи. Виктор мълчал, слушал разсеяно, едва-едва хапнал от кокошия бульон. Напразно майката го разпитвала какво се е случило. Момченцето упорито, със стисната уста отговаряло — нищо...

След малко се върнал и бащата. Той се повъртял само няколко минути в кабинета си, след това просто нахлул в детската стая за пръв път, откакто момченцето било болно.

— Антоанета! — възкликнал той гневно.

И всичко разказал — как похитили неговия безценен фотографически апарат. Оказало се, че момченцето, незапознато с

механизмите, не могло да прибере обратно обектива. Дълго се мъчило то и най-сетне, уплашено до смърт, го окачило отново на козето рогче — тъй както си бил, разтворен. Майката слушала мълчаливо, бледнеела и най-сетне не издържала. Нещо рязко се скъсало в нея, тя скочила и...

Вие можете да си представите какво може да направи една оскърбена майка. Вие можете да си представите думите, които тя просто ще изхрани в лицето му — че го презира за тясната му жалка душа — по-тясна от цепка в стар дървен креват, в която могат да се пъхат само дървеници. Вие можете да си представите гнева в нейните очи, презрението в нейните думи, негодуванието в преbledнялото ѝ от мъка лице. Аз не вярвам, че някой ще се наеме да го защити — всичко това той напълно си е заслужил...

Да, тя наистина скочила, но не да се нахвърли върху жалкия клеветник. Тя се нахвърлила върху детето си и жестоко го набила — за пръв път в своя живот, но безмилостно. Плесниците и ударите плющели просто, където паднат. Тя щяла да го бие навярно още дълго, ако случайно погледът ѝ не попаднал върху лицето на мъжа ѝ. То било просто радостно, доволство личало в погледа му.

Тогавя тя изведнъж спряла, изправила се пред него и хрипкаво изкрещяла:

— Излез!... Веднага!...

Той само свил рамене и мълчаливо излязъл. Тя не мигнала цяла нощ, целувала момченцето, дълго плакала. Тя вече не могла никак да си обясни каква ужасна, мрачна сила я накарала да се нахвърли върху беззащитното дете. Защо именно на него изляла яда си, а не на истинския виновник?

Тя не разбираше това и докато ми разказваше цялата тая ужасна история. На някои тя може да се види старомодна, банална, мелодраматична, но мен просто ме потресе, може би защото съм именно такъв старомоден и банален човек с глупаво сърце.

— Кажи ми: какво да правя сега? — каза тя безпомощно.

— Как какво? — възкликнах аз възбудено. — Ще го махнеш, ще го откъснеш от себе си като кърлеж...

— Не, не може — поклати тя тъжно глава.

— Защо?

— Как — защо?... Ами какво ще кажат хората?

Ааа — какво ще кажат хората!... А защо трябва да си ги представяме винаги с тяхното враждебно за нас лице?

Тя си отиде безутешна и разплакана. Не знам дали ще се раздели с него, или не — това не мога да предскажа, но знам, че вече няма да има радост в тоя дом. Тя всичко може да му прости и всичко да забрави, освен ударите по детското лице... Какво ще кажат хората!... Никак не можах да я убедя, че трябва да ги виждаме откъм тяхното добро лице, откъм тяхното съчувствие, откъм тяхното желание да ѝ помогнат... Сега тя не е в състояние да го приеме... Може би ще мине време и тя сама ще го разбере, но сега — не, все още не...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.